

Alp 2164
Larch.

mpkslas — menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1984

GRUODŽIO MĖN. 1 d. / DECEMBER 1, 1984

PART TWO — Nr. 238(44)

„Ir ošiai šlamėsiu aukšta liepa”: Leono Lėto „Trakas”

VIOLETA KELERTIENĖ

Šiame numeryje:

Kelios mintys metų galui.

„Ir ošiai šlamėsiu aukšta liepa”: Leono Lėto „Trakas”.

Lietuvos krikšto sukakties klausimas.

„Žodis yra užsklęstas žiedas” — pokalbis su poetu Leonu Lėtu.

Leono Lėto eilėraščiai.

Ingrida Blekytė elegantiškame Court teatro „Triukšme”.

Kertinė Parastė

Kelios mintys metų galui

Prieš du mėnesius konsekruto vyskupo išeivijos lietuviams, Pauliaus Baltakio, pirmo apsilankymo Chicagoje proga Amerikos lietuvių Romos katalikų federacija suruošė konferenciją, kurios metu visuomenė galėjo susitikti su nauju vyskupu, o taip pat pasvarstyti kai kuriuos rūpimiausius išeivijos tikintiesiems klausimus. Vienas iš jų — jėi ne pats svarbiausias: Persekiojamos Lietuvos Bažnyčios padėtis. Marijos aukštesnės mokykloje 1984 m. lapkričio mėn. 24 d. vykusiuose posėdžiuose kun. Kazimieras Pugevičius, Lietuvos katalikų religinės šalpos šilvėdėjas, išsamiai nušvietė dabartinius Lietuvos katalikų rūpesčius. Jo pranešimą sudarė daugiausia citatos iš vėliausiai gauto Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos numerio: įvadinio straipsnio kun. Sigito Tamkevičiaus bei kun. Alfonso Svarinsko pamokslų, pasakytų 1980 metais Lietuvoje, tekstu.

LKB Kronikos nr. 64 įvado didysis rūpestis: šalia besitęsiančių valdžios varžymų tikintiesiems padidėjęs jos klatingumas, norint naikinti Lietuvos bažnyčią iš vidaus — pasiryžusių stoti į kunigų seminariją jaunuolių verbasimas tapti valdžios agentais. Duodami pavyzdžiai, kokiais būdais tai yra daroma, atskleidžia santvarkos užmačių rafinuotą diabolškumą: jaunam vyrui, siekiančiam kunigystės kaip priemonės tarnauti Dievui, Bažnyčiai ir savo žmonėms, statoma sąlyga — savo pašaukimą jis tegalės vykdyti, jei sutiks bendradarbiauti su okupacine ateistine valdžia. Kitaip, jis „kunigų seminariją matys, kaip savo ausis”. Tokia egzistencinio pasirinkimo būtinybė pralėkia turbūt net senovės graikų dramų struktūrą savo nuožmumumu.

Kun. Sigito Tamkevičiaus ir kun. Alfonso Svarinsko pamokslai taip pat koncentruoja dėmesį į mūsų žmones supančias piktybines jų gyvenamo pasaulio jėgas.

Abudu jie pirmiausia mini alkoholizmą, valstybės skatinamą ir palaikomą, ir ragina jam priešintis visomis jėgomis. Žinia, kad alkoholizmas yra neviltingas išdava ir paskutinė dvasiniai naikinamo žmogaus priebėga, bet kartu ir jo galutinė apgaulė. Iš ilgesnės perspektyvos žiūrint, nuostabu, kaip alkoholizmas nuolat iškyla kaip paradigma platesniu mastu spaudžiamos ir dvasiniai skurdinamos visuomenės būklės. Daugiau kaip po šimto metų atsikartoja vel vyskupo Motiejaus Valančiaus laikai ir vėl reikia budinti, kelti tautą iš tamsos ir skurdo, bet dar labiau iš neviltingės.

Toliau kun. Tamkevičiaus ir kun. Svarinsko rūpesčiai išsiskiria, bet vienas kitą papildo. Kun. Tamkevičius kalba apie dvi tamsybės jėgas, ateinančias iš šalies, iš valdančiųjų: prievartą ir melą. Prievarta yra nuoga, ją lengva atpažinti, ir todėl ji ne taip pavojinga — nors nuo jos reikia kentėti, bet ji taip pat iššaukia pasipriešinimą. Melui sunkiau stisipirti — nes jis labai švelnus ir gražus: valdžia nuolat įtikinėja pavaldinius, jog jie yra visai laisvi, religinės jų teisės niekur nevaržomos, visas kraštas yra pakeliui į pažangą ir laimę. Kun. Svarinskas tuo tarpu kalba apie patį didžiausią pavojų, kylantį iš asmens vidaus: baimę, šimtmetinės caristinės priepaudos lietuviuose įdiegtą, baimę išsiskirti, prasišokti, išsišokti, baimę liudyti, baimę priešintis, baimę ir Dievo, ir savo sąžinės, ir spaudėjų — viską sukaustančią, paraližuojančią baimę. Tai pati baisiausia tamsybės jėga — iš jos išvaduoti žmogų tegali pats Dievas, ir mes vieni kitus per paramą, pavyzdį ir savo pačių vidinę stiprybę. Abu kunigai už šitų žodžių, už pavyzdį ir savo stiprybę dalininimasi su savo žmonėmis jau yra brangiai užmokėję — abu valdžios nuteisti ir dabar kalinami. Tačiau, kas įsidėmėtina, tai jų (Nukelta į 4 psl.)

Mūsų išeivikoje padangėje Leonas Lėtas prabyla nauju poetiniu žodžiu. Tačiau joks rašytojas, tuo labiau poetas, nekuria tuštumoje — jis pasirenka tai svetimus, tai savus pirmtakus, kurie jam giminingi, ir, reaguodamas į jų atradimus, sukuria ką nors savito, ką nors, kas išreiškia jau jo pasaulėjautą. Taip ir Lėto kūryboje skamba mūsų poetinės kalbos tradicijos užuominos — kitaip ir negali būti. Kaip geriausioje Salomėjos Nėries poezijoje, Lėto eilės — gyvenimo džiaugsmo išraiška. Jis — emociniai atviras, nuoširdus ir nebijo atskleisti savęs. Nors jo poezijoje ir nerasis meilės išpažinčių ar establišmento šokiravimo, jis sako: Aš... *drebuliniai atviras* (39). Kai kuriais aspektais jis primena Henriką Radauską. Abiejų poetų kūryboje garsų sąskambiai deda minčiai pagrindą ir tam tikrose ribose kontroliuoja turinį. Radauskas ir Lėtas dalijasi esteto žodynu ir rūpesčiais (gal reikėtų sakyti nerūpestingumu). Lėto kiekvienas žodis turi nešti didelį prasminį krūvį, nes pagal struktūrą, įgalinamą verlibro, jo eilutėje dažnai yra tik vienas žodis, kurio pats atskiriamas iš žodžių srauto atkreipia į jį dėmesį. Tai efektiškai, sėkmingai naudoti Jono Meko, Lėto kolegos, dar iš *Žvilgsnių* laikų. Nėbūdamas užsidaręs tik savo kaime, Lėtas yra atviras ir pasaulinei poezijai. Jis pasižymi Dylan Thomas energija be pastarojo minorinių nuotaičių. O savo polinkiu taupiais spalvingais žodžiais tapyti įvaizdžius jis įsiriškioja į Amerikos imazistų — William Carlos Williams, Ezra Pound ir kitų — eiles. Nesvetimi jam ir prancūzai nuo Baudelaire ir jo *correspondances* siekių iki Paul Verlaine dainingumo.

Kalbant apie Lėto kūrybą yra pavojus sausa kritikos kalba sunaikinti jo trapų žodžio meną. Geriausia būtų išvesti jo žodžius tiesiog į kitą meninę semiotinę sistemą — tapybą, muziką, šokį. Tai būtų žymiai lengvesnis ir prasmingesnis uždavinys, nes jo kūryba tam leistųsi. Dabar tik galime savo menkais ir „prėskais” (tai jo pamėgtas žodis) išsireiškimais nurodyti kai kuriuos jo poezijos bruožus ir nupiešti jos kontūrus, pripažindami savo žodžių neadekvatiškumą. Lėtas mėgsta vartoti „sinesteziją”, sinestezija atsiranda, kai vienas patirtas jausmas sukelia kitą jausmą arba visą seriją kitų jausmų, pvz., kai garsas suponuoją tam tikrą spalvą. Jo kūryboje visi penki pojūčiai, dažniausiai garso, vaizdo ir skonio, pajungti estetinio vaizdo sukūrimui.

SPENGIANTI TYLA

Serbentų vynas, vandens stiklu
Perrėžtas,
Šla

Pabertų karolių lysvėje. Keisti
Šėšėliai šmėkščioja vidurvasario
besame krekėjime.

Zalias liemuo, paliestas
Skamba

Vario kryžstavimu užverstos
knygos iširėminime (p. 46)

Tie pojūčiai pirmiausia išversti į žodinę poetinę formą ir tada suvienyti į darnų, harmoningą, lyg ir muzikos vienetą. Kitas pavyzdys, tai vėjo švilpimas eilėraštyje „Vėjas” (p. 35):

Sidabro tvenkiniai —
Griežlių virpėjimo ofortai! —
Išblyškę žodžių vėliavos
Mėnulio kryžstavime,
Naktis kaip ašaros ant tavo
rankų:

Žiburiais krentantis bangom
taškytas krantas

Nendrėse
Pakibo
Pempių lizdu
Rasos karoliukais
Klykaujančio
Rytmečio voratinkliuose...

Jau minėti Lėto imazistiniai polinkiai. Beveik visa poezija naudoja įvaizdžius, tačiau imazistai tapo įvaizdžius metaforomis, sugretindami du, rodos, nesuderinamus dalykus, tuo būdu apšviesdami ir vieną, ir kitą. Pvz., „akys/ — Banguoja krūtine!” — *skruostuose/Supasi / Nusileidusiom žuvėdrom uoste* (p. 122). Čia palyginama akys ir žuvėdros, nupiešiant staigų ir netikėtą, bet sugestytą vaizdą. Arba eilėraštyje „Matai” (p. 11) ištiesiai pagrįstas tokiais vaizdais:

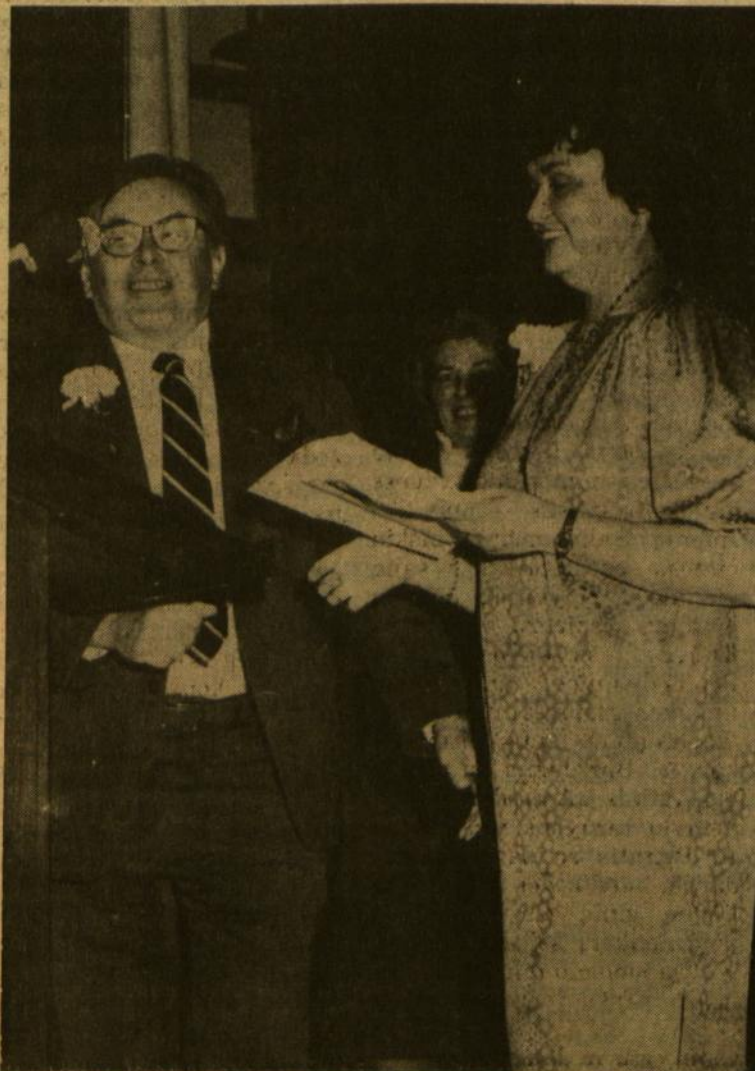
Matai —
Alkūnėmis pasirėmęs stalas;
Balta ir mėlyna diena —
plaštakė; balta

Ir
Mėlyna — tavo; akys!
Baltas raudonai įdegs smėlis,
Zalia šypsena ir praskleistas
alyvos

Alkiai
Zaliai baltą obelį žiedą
Tavo veidan
Sega!

Pasirenkant tik vieną šio eilėraščio vaizdą, pasirodo: tavo veidas — lygus baltam obelį žiedui.

Svetimtaučiams dažnai mūsų poezija atrodo kažkaip „nepoetiška”. Tas įspūdis susidaro, nes mūsų poezija

Poetui Leonui Lėtui Lietuvių rašytojų draugijos literatūros vakare, 1984 m. spalio mėn. 28 d. Jaunimo centre, Chicagoje, buvo įteikta LRD premija už geriausią 1983 metų kūrinių „Trakas”. Dešinėje LRD jūry komisijos pirmininkė dr. Violeta Kelertienė.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

pasikliauja ypačiais daug rimu sapnia? Ogi taip, kaip gėlę (kurį vertėjai savo vertimuose morkiame į vązą. Taigi Lėtas per dažnai ignoruoja). Pasumaniai sugretina sapną su mus rimas turi atlikti svarbiausią poetizavimo funkciją tekste, tai gal yra pasekmė mūsų liaudies dainų tradicijos. Lietuviškoje poezijoje pasigendama poetinių figūrų, kaip vakarietiškoje poezijoje aplamai metaforiška kalba dažnai yra visa poetinės kalbos esmė. Lėto kūryboje tuo negalima skystis, nes perkeltinė kalba jo naudoja ma perdėm, ji sudaro koherentiška vidinę sistemą jo eilėse. Jis kaip tik mėgsta „ošti” arba apskritai iš kitų staigius lūžius ir netikėtus sugretinimus: *kambarys/isi-merkia/sapną* (p. 93). Kaip ir jos sugestijuojamų konokambarys gali įsimerkiti tacių). Kūrybingu požiūriu i

Dalis dalyvių Lietuvių rašytojų draugijos literatūros vakare, 1984 m. spalio mėn. 28 d. Jaunimo centre, Chicagoje. LRD 1983 metų literatūrinė premija buvo įteikta Leonui Lėtui už poezijos rinkinį „Trakas” ir Jurgiui Gliadui už Aloyzo Barono novelės konkursą laimėjusią novelę „Labirintas”. Taip pat buvo pagerbtas rašytojas ir vertėjas Povilas Gaučys.

las Gaučys. Nuotraukoje matyti kun. Jonas Borevičius, SJ, prof. dr. Bronius Vaskelis, dr. Violeta Kelertienė, S. Vaskelienė, Povilas Gaučys, Julija Svabaitė-Gylienė, Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis, Leonas Lėtas ir kun. Vytautas Bagdanavičius, MIC. Nuotrauka Jono Tamulaičio

kalbą savyje jis sukuria savo savitą kalbą, o savo naujadarais jis turtina mūsų poetinę kalbą.

Lėto poezijoje žodžiai veržiasi galvotrukčiais, tempas kažkaip sugreitinamas. O vis dėlto kiekvienas jo žodis nušifuotas ir parinktas, idant atskleistų savo blizgesį ir šviežumą. Žodžiai, net kai jie nėra naujai sukurti — apvalyti nuo įpratimo dulkių. Užtat beskaitant jo eiles išsivysto tam tikra įtampa tarp eilėraščių vidinio tempo, kuris varo vis pirmyn, ir skaitytojo noro sulėtinti srautą ir sugerti naujas žodžių kombinacijas bei pasidžiaugti jomis. Taigi Lėto poezija suponuoją prisi-taikymą prie naujo skaitymo būdo. Jo verlibras ganėtinai nekontroliuotas ir neforesuotas, beveik paslėptas, šelmiškas, žaismingas: mūsų poezijai kaip tik šių ypatybių trūksta.

Šis kūrybos aspektas, išreikštas forma, rišasi su Lėto turiniu ir jo pasaulėjauta, išreikšta jo eilėse. Jo požiūris į gyvenimą — aiškiai optimistiškas, jame nejaucia ma nei egzistencinio skausmo, nei tragikos pajutimo. Poetas dainuoja gyvenimo džiaugsmą ir gyvastingumą įvairiose apraiškose, pajaus tų per penkis pojūčius. Net ir jaunystę Lėtas traktuoja ne per persotintą ar cinišką pagyvenusio žmogaus prizmę, bet taip pat džiaugsmingai, kaip jaunystę pati save suvokia:

Zalios jaunystės akys, siekiančios
skliautų

Spalvų
Kiekviena nuskintos dienos,
Pamerktų gėlių
Stiklė
Spindė
Blestantčia aušrine,
Bėga
Rasotų žiedų sklidina krantine,
Renka kuklias, pavasario
spalvom išmargintas, gėles.
(p. 123)

Net ir vielių tiesimo įvaizdį, banaliausią iš veiksmų, Lėtas transformuoja į džiaugsmo šaltinį: *Vielas tiesia, Nuo čia/Iki/Pat/ Debesų daus spalvas ir skoni dabar pasi-gausime!* (p. 77).

Mėgstamiausi žodžiai Lėto leksikone būtų: ašara, perlas, sidabras, mėtinis, prėskas, žiedas, karolis, kaspinas, šypsena, rasa ir įvairių gėlių vardai bei spalvos. Sakytum, tai žodžiai, kuriuos lengviau sujungtum su moters poetiniu pasauliu. Tačiau jie liudija, jog Leonas Lėtas nesigėdi emocijų, nei trapių išgyvenimų užfiksavimo — tuo jis yra labiausiai bendražmogiškas. Jis linkęs estetizuoti visą aplinką, perkoduoti ją taip, kad ji reikštų gyvenimo grožį ir dinamiką. Išimtis būtų bene vienintelis urbanistinis peizažas „Aidu atsiliepa” (p. 34):

Sis rytas —
Pilkas cementas, išraižytas
Nuodėgūliais, suodžiais,
Nuorūkom pribarstytas
Tuščias gatvių tinklas,
Suaizota,
Išblyškęs
Tuštuma:
Dundantis, duslus,
Visą naktį
Riedantis ratų ratais
(Nukelta į 4 psl.)

„Žodis yra užsklęstas žiedas...“

Pokalbis su poetu Leonu Lėtu

— Jūsų naujoji knyga „Trakas“, net prieš ji buvo Lietuvių rašytojų draugijos 1983 m. premija pažymėta, lietuviškos poezijos mėgėjams buvo staigmena. Ar teisybė, kad tai pirmasis Jūsų poezijos rinkinys? Kodėl tiek ilgai truko Jums savo kūrybą rinkti ir išleisti? Galbūt tai siejasi su Jūsų kaip kūrėjo pažiūra į kūrybos proceso trukmę ir vertinimą, kiek yra svarbu savo kūrybą išleisti į viešumą? Ar „Trakas“ reprezentuoja labai ilgą Jūsų gyvenimo laikotarpio kūrybą, ar tai daugiau vieno kūrybinio proveržio išdava?

— Trakas yra pirmoji spausdintoji kregždė. Anksčiau, lankydamas gimnaziją, esu „išleides“ — kiekvieną kartą tik vieno egzemplioriaus „laida“ — dvejetą ankstyvųjų bandymų rinkinių. Po karo tęsiasi tą, ką pradėjau Kaune, Žvilgsniuose, Literatūros lankuose. Paskui buvo JAV — bet čia tam atsiradavo, bandant įsikurti, jau kur kas mažiau laiko: svajoms, vizijoms ir rimuotoms eilutėms teatitekdamo tikslai kas liko po anų pastangų. Taip pat reikėjo mokytis ir anglų kalbos, o ją išmokus — daug laiko teko skirti ir tam nuostabiai spalvingam, ją mokant prienamam, spausdinto, įvairių kraštų knygų lapuose isprausito kūrybinio lobio pažinimui. Tepasirodydavau, tad, tada tik laikraščiuose ar žurnaluose. Kalta ir visą sąvą kritiškai persijojanti akis: įvairaus svarumo, įvairių kūrybinių perlaų metu sukurti eilėraščiai turėjo būti suburti į vieną darnų junginį, kaleidoskopiškai spindintys tikslai juose palikta kiekvieno jų atskiro savitumo užuomina su jos kukliai pasteliniu dvelkimu. Tik tada ryžausi dalintis jais su skaitytoju knyga.

— Dabartinei išeiivijos skaitytojų generacijai, kurie galbūt nebeprisimena, kad Jūsų eilėraščiai buvo spausdinti „Ateityje“, „Literatūros lankuose“, „Metmenyse“, „Aiduose“, pirma pažintis su Jūsų kūryba buvo 1951 metais išleistoje antologijoje „Proza“, kartu su A. Landsbergiu, J. ir A. Mekais. Tuomet, kiek prisimenama, buvo gerokai kraipomos galvos, paskaičius Jūsų prozinį kūrinį apie obuolį. Ar tos neigiamos skaitytojų reakcijos Jūs nuvylė? Ar tada pagalvojote, kad mūsų publika nepriaugusi iš savo rašytojų priimti eksperimentus, kurie tuo metu literatūriniam pasaulyje buvo gyvesni gal net labiau, negu dabar? Ar esate bandę rašyti kita kalba, puz., angliškai?

— „Obuolys“ akcentavo žvilgsnių tarpe jau ir tada įmanomą rasti kiekvieno Antrosios prosos dalyvio — pasidalinto asmeniškai ugdoma savitumą, na, o kai kurių ir „netikėtumą“, kuris tuo metu daugumai skaitytojų praskambėjo keistu disonansu ir skaitytojui jo dėmesio neužsitarnaujančia neverte. Bet tatau nebuvo suvisai nesitikėta. Įsispraudus tokiu „naujojiškumu“ tarp Adolfo ir Jono Mekų ir Algirdo Landsbergio buvo dokumentuota tarsi „išnaša“ — kad bent jiems šita buvo suprantama ir priimtina jų kūrinių tarpan, o to man tada pilnai pakako ir aš toliau kūrėu pirmu tuo įsibėgėjimu paženklinata kryptimi. Tiesa, ši vėlyvesnioji proza yra dar nespausdinta, bet ištraukos, atrodo, netrukus pasirodys spaudoje.

O svetima kalba — pavyzdžiui, vokiškai ir angliškai — teesų rašes tik poeziją.

— Girdėjome, kad ruošiate viešumai trejetą naujų kūrybos darbų? Kokio pobūdžio jie bus ir kada tikėtis juos skaitytojams leisti pamatyti?

— Visų pirma turėčiau baigti „Laiskus Adai Marijai“; kaip aišku iš sakomo pavadinimo, tatau bus niekada neišsiųsti, bet gyvai vaizduotėje susiformavę laišakai artimai pažintam asmeniui, bandą jam atskleisti vidinį rašančiojo pasaulį, „Devyniolika/Keturiasdešimt/Keturi“ galėtų sutrumpinti — bet ne visai tiksliai — būti pavadinama ir „1944“. Čia — devyniolika fragmentų, vienas ištisinis 40 puslapių intarpas ir keturi atskiri „atvejai“. O tada turėtų ateiti eilė ir seniai planuotam paskutiniam iš šitų trijų „Ketvirtainiui“ — jo „Tėviskei/Pabudimui/Duonai“ ir „Dainai“. Čia, aišku, ne metų ir ne dvejų laikotarpio tereikalaujanti pastanga. Tad „Ketvirtainis“ užtruks.

— Kiekvieno rašytojo klausima, kada ir kaip jis atėjo į žodinę kūrybą? Kas Jūsų jaunystėje ir visoje gyvenimo patirtyje paskatino rašyti? Kokios temos buvo svarbiausios Jums Jūsų ankstyvojo kūryboje? Kas Jūs paskatino „Prozoje“ išspausdinti dalyką sukurti?

— Karo metais, jaunystėje, darbuodamasis Kauno Didžiojoje teatre, be pradedamų rašyti eilėraščių, turėjau parašęs rodytus kompozitoriams J. Dambrauskui ir J. Pakalniui ir režisieriui P. Olekai-Zilinskui dviejų operų, „Blindos“ ir „Maro“, libretus. Kas mane tam paskatino? Opera. Gimnazijoje buvau styginio orkestro koncertmeisteriu, namuose po pagalbę laikiau Jono Aisčio rinktinę Poezija, Kauno Taikomosios dailės institute buvau pradėjęs studijuoti dailę. Buvau skulptoriaus Zikaro klaseje. Tad — meno masinimų netrūko!

O ant įvairiais režiniais įmargintų padėklų, tviskėdami jų žalumui, švytinčiame sidabre išdidžiai švytravo rinktinai tobuli alyviniai obuoliai. Lieptas eiti gulti, užsimiršdamas jaunystės sąvose, ilgai ilgai — tarsi jie būtų tapę mana laterna magica — į juos žiūrėdavau. Matyt, tie įspūdžiai tapo „Obuolio“ sėkla!

— Anksčiau esate pasireiškę kaip dailininkas, sukuręs scenovaizdžius pokario metais Vokietijoje veikusiems lietuvių teatrams. Kiek teko girdėti, ir toliau toje srityje dirbate. Kaip santykiauja dailė ir poezija Jūsų kūrybiniame darbe? Kai kurie skaitytojai yra pastebėję, kad Jūsų poezija tarsi prilygsta tapybai — aiškiais brūkšniais kuriamas vaizdas, o taipgi ištisi eilėraščiai, atrodo, yra inspiruoti dailės kūrinių, puz., Giotto darbų arba „Un Petit Dejeuner“. Jūsų kaip dailininko vaizduotė, atrodo, apvaisina žodinę kūrybą. Ar tas procesas veikia ir atvirkščiai — ar poetas žvelgia į meno kūrinių, tuo patiu transformuodamas jį į poetinę kalbą?

— Man — apie kitus kalbėti negaliu! — ir vaizdai, taip pat kaip ir garsai, daug ką byloja žodiniai tą dar giliau perprasti įmanomu tapatumu. Lygiai kaip kalba, praturtinta muzikine įžvalga, tampa daina, ar nuostabūs savo spalvų gaivališkumu ir gaivumu greitai gėstantys ir vis

Poetas Leonas Lėtas kalba Lietuvių rašytojų draugijos literatūros vakare, 1984 m. spalio 28 d. Jaunimo centre, Chicagoje, kur jam buvo įteikta LRD 1983 metų premija už poezijos rinkinį „Trakas“.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

kintą saulėlydiniai peizažai ne vienas ne kartą yra iššaukę skaidriais šypsniais įdabintą ekstazę, dailę, poeziją ir muziką man yra trys itin idomos disciplinos. Jei leisime prie to dar pridėti ir mokslą, tai tatau turbūt pilnai išreikšti ir apspres mano domėjimosi visumą. Pasaulėžiūrėnė įžvalga, visų pirma, visam suteikia rėmus. O tada, įžvalgos tąsa, pirmiausia atsiranda (jei netartas — pasamoneje, jei įrašytas lakstuosna — sąmoningai atrinktas ir savo tinkamumu noriam išreikšti derantis) žodis. Pasamone tampa ir mostų išraiška, ir juodai balta ar svaigulingai spalvinga dailė. Ne vienas, manau, yra tekę matyti dailės kūrinių kaip stebintiojo akių judesių diagraminio to proceso užrašymo pavyzdį. Čia stebintiam akys tą pateikia įvairiakrypčiais, net ir nelygiu ritmu žvelgiančiojo dėmesį susitelkiančiais brūkšniais. Ilgėliau į tą stebimą meno kūrinių žiūrėdamas, žiūrintysis jau formuoja nuomonę, graudulį ar džiaugsmą, arba, jam kūrinio vertę paneigiant, to kūrinio atmetimą kaip ipavidaliną įspūdį ar nuomonę mes tada išreiškiame žodžiu ar raštu. Skaitydami ar rašydami, t.y. išsireikšdami — itin poezijoje — mes dažnai, vieni išsamiau, įvairiau, kiti daug paprasčiau, monotoniškiau, monochromiškiau išvaizduojame tą, kas mums perteikiama aprašymu. Turbūt sutikčiau, kad tos dvi susikryžiuosios lygaus svarumo kryptys viena kitą įskiepija tik didesniuose toliuose tariamai tejamu kitiškumu.

— Ar į lietuvišką žodinę kūrybą išeiivijoje žvelgiate kaip į prasmingą? Kodėl — ar tik dėl vilties, kad ji grįš į tėvynę kada nors ir taps dalimi visos lietuvių literatūros, ar ji turi ir savo atskirą prasmę mums, nors ir negausiems jos skaitytojams, savo gyvenamam laikui dabar už tėvynės ribų?

— Visada — ir bet kuri — kūryba yra prasminga. Visa išeiivijoje ir ne išeiivijoje, kas yra bet kuo tave sotinančiu, turi neišdildomos įtakos ir vertės kiekvienam mūsų pavieniui ir, taip pat, visiems mums kartu. Pasidalintas grožis yra daugiariopas didžiausias, pasidalinta

ašara tėra lengva, rasojančia migla, tik laikinai tepaliesta, bet tuoju vėl praturtinančiai įsižieduosiančia šypsena. Ne visą — ir ne visada — apsprendžia ko gausa ar negausa, nors dažniausiai — taip, tatau yra akinanti tiesa! — viskam kitam visais kitais atžvilgiais esant tolygaus svarumo, tolygios reikšmės, kiekiai nusveria. Tas, tad, skatina visus, negausius jų skaičiumi, siekti kuo įmanomesnio išskirtinumo savo vertė. Ji pasiekama vien tik pasišventimu, neatlyžimu ir savęs netaupymu.

— Ar Jūsų kūryboje koki nors vaidmenį vaidina literatūrinė tradicija? Lietuviškoji? Jei taip, kokie poetai ir autoriai gali būti turėję Jums įtakos? Kurie Jums svarbūs? Rimvydas Šilbajoris įvadė Algimanto Mackaus poezijos rinktinėje „Augintinių žemė“ (Chicago: Algimanto Mackaus knygu leidimo fondas, 1984) labai gražiai ir sutrauktai išvardina lietuvių poezijos esmines temas: „tėvynė, gamtos meilė, vienybė, sielų bendravimas, kentėjimai, lyriški ir tragiški“. Iš šio srašo išeinant, ar Jūs galite save atpažinti, kaip priklausanti lietuviškajai poetinei tradicijai?

— Visa, išvardinta Rimvydo Šilbajorio saraše — išskyrus gal tik begalinę vienybę ir tragiškus kentėjimus — ne tik kad esu lietuš, bet vis dar liečiu ir liečiu. Ir Vienažindys, ir O. V. Milašius ar J. Baltrušaitis, ir K. Binkis, ir H. Radauskas ar A. Vesčiūnaitė — visų čia neišvardinsim! — ir liaudies dainos — jose yra sutelkta giliausia, lietuviškiausia mūsų poezija — man yra išskirtinai brangūs. Lietuva — poetų žemė. „Kai noriu, tai verkiu, kai noriu — dainuoju!“

— Ir aš verkiu.

— Ir aš dainuoju!

— O kaip su pasauline literatūra? Ar Jums yra svarbūs kokie nors nelietuviai poetai ir rašytojai? Kokie? Ar sakytumėte, kad pasaulinis literatūrinis procesas, jeigu toks yra, vaisinančiai veikia Jūsų paties kūrybą?

— Miguel de Unamuno, William Faulkner, Gabriela Mistral, Marcel Proust, Archibald McLeish, Thornton Wilder, Paul Valéry,

Leonas Lėtas

SI ŽEMĖ

Si žemė,
Sitos smiltys,
Sitos rausvos pušys
Ir klevo, uosio, kvapiųjų liepų žiedais
Apsvaigę upės,
Si ramuma
Mane,
Supa,
Supa,
Supa.
Čia tolimų griautinių naktį
Žaibai pentinai žiba, čia kiekviena
sodyba

Keturapių dobilų beribė
Blizgučių ir artuma
Debesų pakrantėje
Priklupo.
Si žemė
Sitos smiltys
Sitos rausvos pušys
Ir krentančios kvapiųjų liepų,
Uosio, klevo žiedų
Upės
Mane,
Skraste apsupe,
Supa, supa, supa...

VEJAS

Sidabro tvenkiniai —
Griežlių virpėjimo ofortai! —
Išblyškę žodžių vėliavos
Mėnulio kryžstavime,
Naktis kaip ašaros ant tavo rankų:

Žiburiai krentantis bangom taškytas
krantas

Nendrėse
Pakibo
Pempų lizdu
Rasos karoliukais
Klykaujančio
Rytmečio voratinkliuose...

Sekantis, ir sakantis vis truputį
ir nesamo, ir Gralio
Ieškantis, vis, prieš akis
Kurio diena
Čia,
Dryžuota gelme išsities gilus vandens
langas; šie,

Mūsų išgerti,
Griežlių virpėjimo ofortai
Tirpstančių lūpų taurėse
Nakčia
Ilsėsis
Balžganose ūkanų užuolaidose. Ir
tvirtas uosis, tenai,

Kažkur toli — jo niekas niekad ne,
nebesuras,

Nebežinos
Jo
Niekas! —
Ilgesis
Tavo rankų drobių drobulėse mano
Nuleistos
Mirštančios gulbės kaklu
Galvos
Gervuogių besiekiančios
Mirštančios rankos graudumo
Moste

Iškelto šalto, aukšto uosto
Krantinių patosų;
Vasara atvertų durų properšoje
Beribė išsiviegavę toliai —
Ir
Mirę žolės: įmintos,
Baltos pedų pėdsakais, žolės! —
Aklina
Apaugęs mūsų, meile pramintus, takus
Siame vingriame gyvenimo vaivorykštės
Mole.
Krantinės verps
Spalvas
Tavo, mylima, nuometui
Tuo metu. Tuo metu

Uosis tas
Liks atsiliks

Kaip
Banga, įsisunkusi į smėlį —
Gėlas;
Niekam, deja, nebežinomas likimas
Tėnos giliai, milžiniškas
Kaip antkapio akmuo kaip sraigė
Įsikasęs drėgniausiuose arimuose;
Ir visos kryžkelės
Rymos smūkeliais eję pažiūrėti
I
Blėstančią
Lango vingiuose
Mūsų
Dulkstančią, eitų dienų procesiją:
Kvepės erskėtrožės dangaus žvaigždžių
tiraže. O

Vėjas —

Vien

Tik

Sis švelniai šiais puslapiais ant kojų pirštų
Atėjęs —
Basas, sulytų varų vėjas
Apsups baltom kaštonų kekėm
Susitikusias
Jo sukelto
Snarėjimo, baltų akacijų Fedra,
Mūsų brangių, grasių rankų

Žydėjimo alėjas!

ŽALI SUOLAI

Zali suolai lieka stovėti aplioje avietėmis
saulėje.

Lietus
Vis
Purškia varas, kaip slenkantis likimas
Dulkes:
Zali suolai,
Kaip mūsų meilė — alkanai gyva! — sustoja,
ir atsigrėja, ir
Pasilieka pasistiebę ant pirštų, du druskos
stulpai
Žvangantys rogių žvangučiais
Pačiame meilės vidurkelyje, dvi

Pakirstos
Ledinės
Liepos

KUPSTAS

Krantas
Supas.
Gubos
Paskendo mėnesio vėjuje.
Vėjas
Rūbus
Pusę nakties ties
Irklu pūs.
Vardas raidės ves...
Graudu bus
Kad, atsisakyre,
Užmiršim
Lūpas!..

LEDO ŽIEDU

Ledo žiedu, sniege,
Įsmigo aidas. Šmaikščios
Žilvičių šakos
Varveklį kraičiu
Zaidžia.

NE

Ne, ne virpuliu... Ne laimę pasklaidyti...
Ne geliančia neskubrumu šių valandų nakties
patenoje

Kam neš!
Atlatantis — o dyvini ir pūslūs
kruopelytėmis! —
Čia tvyro išmokta, ir kas viltis. O kas
kandis —
Sniegu, iškritusiu aplink, matytis.

Rainer Maria Rilke, James Joyce ir Jack London — vieni iš anksčiau, kiti iš vėliau skaityto — man yra kai kuo gal artimesni negu daugelis kitų. Pasaulinis literatūros procesas ne tik yra, bet, sakyčiau, net privalo būti; ne vienas iš mūsų neskaito vien tik lietuviškas knygas. Pasaulinė literatūra neturtėti — neįmanoma. Jai, tolygiai, esu neatsilyginamai skolingas.

— Ar laikytumėte save „angažuotu“ rašytoju? Kokius visuomeninius tikslus sau prisiimtumėte kaip svarbius?

Išeinant tik iš Jūsų eilėraščių „Trake“, ar jie galėtų būti: lietuvių išlikimas dar kelis šimtmečius pasaulyje, žmogiško sąlyčio su gamtine tikrove nepraradimas, tikėjimas į žmonių tarpusavio santykių svarbą, tų santykių siekimas ir skaidrinimas poetinio žodžio pagalba?

— Žmogiškojo santykio ir žmogiškojo sąlyčio su gamtine tikrove nepraradimas, tikėjimas į tarpusavio ryšių svarbą, jų taurinimas ir skaidrinimas ir, taip pat,

vidiniojo „aš“ puoselėjimas veiksmu ir, mūsų liečiamu atveju, siekimas atlikti tatau sparnuotą poetiniu žodžiu man yra įsąlygojanti būtinybė tauresnei visos žmonijos istorijos tūšai. Aišku, jei sutapatinsime užsimojimus su „siekais“, tai — taip, ketinu ir toliau nepaleisti iš rankų mano jau gerą metų gabalą jose laikytą plunksną.

— „Trake“ yra labai įtaigūs eilėraščių, sukurtų grįžimo į Lietuvą po tiek daug tremties (Nukelta į 4 psl.)

Ingrida Blekytė elegantiškame Court teatro „Triukšme“

ALFONSAS NAKAS

Spalio pradžioj paskutinę sezoną išvyką į Stratfordą atlikęs, sapnuote nesapnavau, kad už mėnesio atsirastų proga matyti dar vieną aukštą lygio spektaklį, šį kartą Šekspyro „Much Ado About Nothing“ (taigi „Daug triukšmo dėl nieko“). Ir ne bet kur, o moderniam, patogiam, jaukiam miniatiūriniam (tik 250 kėdžių publikai!) Court teatre Chicagoj. Kaip tatau atsitiko? Skaitydamas spalio 20-sios *Draugo* kultūrinį priedą, radau J. Pr. teatro temą rašinį „Blekytė vėl švyti scenoje“. Už savaitės turėdamas Chicagoj kitų reikalų, pabandžiau ir į Court teatrą įsigausti. Nebesigirsiu, kaip buvo gauti bilietai. Bet lapkričio 2 d. vakarą, trumpai prieš aštuntą, jau sėdėjau patogioje teatro kėdėje ir vėpsojau į dar tuščią Messinos gubernatoriaus Leonito rūmų kiemą, nekantariai laukdamas spektaklio pradžios.

Režisierius Nicholas Rudall originalumą parodė jau pačioje pirmojoje scenoje, vaidinti išleisdamas ne tik keturis šnekančius aktorius, bet ir kelioliką kitų, kalbesiančių ar kitaip veikiančių kitose scenose, kituose veiksmuose. Čia išvydome ir Ingridą Blekytę, vaidinančią rūmų damą Margaretą, kuriai dramaturgas leis kalbėti tik II, III ir V veiksmuose. Apie ją — vėliau. Gero teatro, gero spektaklio masinėse scenose žiūrovui visada yra kur akis paganyti: susipažinti su veikėjais ir jų apranga, pasekti, kaip jie statistų rolėse jaučiasi, paspėlioti, kaip jie kalbės ir elgsis, atsistūre dėmesio centre. Manau, kad ir aktyviesiems aktoriams jaukia, kai dalis publikos dėmesio juos supantiems statistams tenka.

„Much Ado...“ kaip komedija tai nei velnias, nei gegutė. Čia lygiagrečiai eina dviguba intriga: Viena pora, Beatricė ir Benedick, nuo veikalo pradžios iki galo besisaviudydami sarkastiškom ir dviprasmiškom frazėm, išsiai publiką juokindami, artėja į laimingą pabaigą. Antroji pora, Hero ir Claudio, pirmose scenose įsimylėję, besiruošią vestuvėms, pavyduoliui suintrigavus, veikalo vidury sukuria situaciją, kad nors verk: Claudio savo sužadėtinę Hero atstumia sutuoktuvų apeigas pradėjus, ją brutaliai bloškia į tėvo glėbį, ši apalpstą, vėliau paskelbiama mirusia ir tik veikalo gale „iš naujo užgimsta“, su Claudio sutuokiamą.

„Much Ado...“ spektaklio sėkmė ar nesėkmė paprastai lemia Beatricės ir Benedicko vaidybą, ir gal ypač pirmosios. Šio pastatymo Beatricė, Wanda Bimson, buvo žavi būtybė, laisva, rolė gerai perpratusi. Gaila, kad jai trūko sugestyvumo, dviprasmiškumo, liaudiškai tarant „čirviškumo“ gestuose bei grimasose. Nors Šekspyro pakištus monologus kalbėjo labai entuziastiškai, su ryškiais akcentais, kur reikia, bet šiai rolei ji buvo per švelni.

Tikra spektaklio pažiba buvo Sam Tsoutsouvas, vaidinęs Benedicką. Visko, ko rolei reikalinga, jis turėjo su kaupu: čia ironijos, net sarkazmo, čia naivaus optimizmo, čia publika stebinančių pokštų (keturiomis rėpliojimas po sceną, etc.). Vykdydamas Beatricės įsakymą „nužudyk Klaidijų“, poroj scenų gebėjo publiką ir nuo prunkštimo sulaukyti, kai

visur kitur, Benedicką vien pamačiusi, publika juokėsi. Hero (Ann Dowd) stebino natūralumu. Kai linksma ir mylinti, tai tikra jaunamartė (dangiška šypsena, blizgančios akys). Kai atstumta ir suniekinta — liejo (tikras!) ašaras nevilties grimasos iškreiptu veideliu. Žiūrovas pamiršo, kad čia scena, kad ji tik vaidina, ir tai aktorei tebūna didžiausiu komplimentu. Claudio (Richard Golber-Hill) vykusiai įsijungė į pagrindinių aktorių ansamblį. Reikia nepamiršti, kad dėl dramaturgo nenuoseklumo jo rolė buvo itin sunki.

Labai norėčiau kalbėti dar apie kelis ryškius ir įdomius aktorius (kaip Frank Farrell, turėjusi Verges ir dar dviejų roles; George Tynan, vaidinusi Don Pedro; James McCance, tik šiame spektakly atlikusi Don John rolę, pastoviam aktoriui John Reeger susirgus; Patrick Billingsley, suvaidinusi Leonatą). Deja, ir po porą sakinių apie kiekvieną pasakius, reportažas labai įstijstų. Pasilikau tik vieną, ir skaitytojas atspėjo kuria...

Ingridos Blekytės atliekama Margaretos rolė nėra didelė išstaijamų žodžių skaičium. Ji — viena iš dviejų Hero kilmingųjų palydovių, taigi rūmų dama („gentleman attending on Hero“). Už antrąją palydovę, Ursulą, ji svarbesnė ir tuo, kad figūruoja samokse Hero reputacijai sugriauti. Kaip minėjau pradžioj, režisierius jos rolę dar paryškino, leisdamas išeiti scenon ir ten, kur dramaturgo nenumatyta. Čia pasikartojo aksioma, kad nėra didelių ar mažų rolių, o tik dideli ar maži aktoriai. Ingridos Blekytės negalėjai nepastebėti scenoje, net kai ji tylėjo kaip žemė, nes tuomet ji vaidino judesiais, žvilgsniu, pantomiminiu „pašnekesiu“ su kuriuo kitu aktorium, gėlių apžiūrėjimais ir palietimais, vėl gyvu reaguavimu į aktyvių vaidintojų dialogus. Jos šneka ma rolė buvo sugestivi, pakranta dviprasmybėmis. Viską ji atliko pasigėrėtinai. Nors ir labai atidžiai sekdamas, nepastebėjau nė mažiausios klaidos. Jutau, kad ji būtų sukūrusi puikiausią Beatricės vaidmenį ir spektaklį gerokai pagyvinusi.

Scenoj, giliai įsibrovusioji į žiūrovų erdvę, buvo apstu vietos dviem išėjimų angoms, balkonui, fontanui su Afroditės (?) statula, gelėms, žalumynams, didelei platformai aktoriams veikti. Aštuoniolikto šimtmečio italų aristokratų rūbai buvo spalvingi, lengvi, dailūs. Moterys per dvi su puse valandos suknias pakeitė po kelis kartus. Kiek keistokai apmęsti Aragono princas Don Pedro ir bastardas jo brolis Don John — abu nuo galvos iki kojų juodai. Stratfordo pastatymuose tik Don John juodai rėdo, nes tai pavyduolis, intrigantas, visų blogybių įsikūnijimas. Bet kuo gi kaltas Don Pedro?...

Spektaklio pradžioj, gale ir tarp ryškesnių scenų buvo apstu geros muzikos ir šen bei ten solo dainelių.

Susidariau vaizdą, kad publika tą dieną sėdėjo akademiška ir šalta. Kelionis scenoms keičiantis, ypač Benedickui pasiautėjus, Detroite ir Stratforde būtų buvę karštai paplota, o čia neplaukštelėjo nei pora dainų. Porą kartų tik neišsiskau...

Šio elegantiško spektaklio išpūdziai ilgai neišdils.

Ingrida Blekytė

„Žodis yra užsklęstas žiedas...“

(Atkelta iš 3 psl.)

metų poveikyje. Tai gan reta tema išeivijos poezijoje — be Jūsų, gal tik Julija Svabaitė-Gylienė ir Marija Stankus-Saulaitė yra jas lietusios. Čia, be abejo, yra intymus, asmeniškasis ir poetiškas pergyvenimas, ir kurį gal nederėtų skverbtis. Bet jeigu pats norėtumėte komentuoti šią temą, tada būtų idomu paklausti: kas svarbiausia, grįžus: i tėvyne, apeliuojanti poetinę vaizduotę, kokie motyvai labiausiai joni įstringa? Nostalgija, prarastis, nevilts, pasigailėjimas, išipareigojimas kalbėti ir liudyti? Aišku, galbūt viską, ką norėtumėte apie tai pasakyti, jau esate pasakę savo eilėraščiuose. Bet jeigu sutiktumėte apibendrinti, nušviesti savo pergyvenimus ir Jūsų pažiūrą į juos, tuomet gal mes visi geriau suvoktume, ką su savo intensyviais, bet tam tikra prasme chaotiškais Lietuvos pamatymo ir jos palietimo išpūdziais turėtume toliau daryti, grįžti, kaip ir turime grįžti, i savo normalią būseną kitame pasaulio pakrašty. Čia būtų atvejis, kur poeto vaizduotė įgalintų daugelį kitų žmonių savo jausmus apvaldyti, juos kūrybingai ateičiai pajungti.

„Antras Kaimas“ mėgsta visoki meną. Jo kolektyvo nariai padeda Čiurlionio galerijai Jaunimo centre, Chicagoje, įsigyti naują paveikslą kabinimo sistemą, pakabinamą vieną paveikslą. Stovi: Juozas Aleksūnas, Indrė Toliūskytė, Eugenijus Butėnas, Jūratė Jakštytė. Klūpo: Juozas Kapačins-

kas, Arvydas Vaitkus, Vida Gilydydienė. Visi, kas nori, už 10 dolerių gali pakabinti paveikslą Čiurlionio galerijoje. Čiurlionio galerijos adresas: Vincas Lukas, 2900 W. 100th Place, Evergreen Park, IL 60642.

Kertinė parashė

(Atkelta iš 1 psl.)

ganytojiška laikysena: jie neekvoja žodžių smerkimui, gėdinimui, graudėnimui, „materializmo“, žmogiško silpnumo keikimui, jų rūpestis: ginti, guosti, stiprinti, nurodyti prieš kokias dideles pasaulio galybes Lietuvos žmonės drįsta bandyti atsilaikyti, žadinti jų tikėjimą ir viltį. Kada po jo kalbos klausinėjamas kun. Pugevicius pabrėžė, kad Lietuvos tikintieji turėtų būti mums pavyzdžiu, kad jie mums gali padėti savo dvasia gal daugiau negu mes jiems, labiausiai ir krito mintin šitas mūsų persekiojamosios bažnyčios kunigų bruožas — savo pačių stiprybę jie stengiasi perteikti silpniems, gyvenimo gniuždomiems Dievo žmonėms.

Gyvenimo gniuždomų žmonių netrūksta ir išeivijoje. Jų niekada netrūko ir pasaulio istorijoje. Kaip tik ankstyvosios Bažnyčios laikotarpiu, kada temo viltis išvysti Dievo pergalę istorijoje, buvo parašyta švento rašto knyga „Šv. Jono apreiškimas“, įėjusi į Naująjį Testamentą kaip dalis jo kanono. Jos tikslas buvo žydiškosios apokaliptinės tradicijos įvaizdžiais užtikrinti krikščionis, kad tamsios pasaulio jėgos, supančios juos iš visų pusių, bus nugalėtos, kad jam ištikimai bendruomenė Dievas ateis išgelbėti. Kaip tik skaitymus iš šios knygos Bažnyčia savo

turėtų būti ir visiems ją atkantiems. Bet ką turime daryti, jei nesame joje? Turime niekada neužmiršti, ką ji mums davė.

— Gyvendamas Naujojoje Anglijoje, ne dažnai matomas lietuviškoje viešumoje, kaip apibūdintumėte savo patirtį išeivijos laikotarpiu, artėjančią antrą dieną? Trečia diena) ir lūpos, ir rankos viską liečia; ne tik naktys, bet ir dienos tampa vienu gaivalingu būdėjimu ir prasmės ieškojimu, pajautimų seikėjimu ir kuklių, marškonų detalių pynimu i širdies jausmų lakstus glėbio tvirtume įsižiebiančia ramuma: laikas sustoja.

Esame skaitę, kad lemtingo mūšio kovos lauke dangaus skliautuose sustoję, pakibo saulė? Ryški ir amžina miškų, daubų, kalvų, lygumų, ežerų, pilkalnių ir piliakalnių tiesa įtryksta koposna gintaro gabalėliais įglundancia „ne veltui bočiai tave taip gynė, ne veltui dainiai plačiai išgrynė“ Baltija. Tai — mano Lietuva. Tuo užvis, tikėčiau, ji

— Atsakydamas i Jūsų klausimą, ar mano kūryba — kitose sąlygose — būtų tapusi taja, kuria ji šiandieną yra, sutikčiau, kad ne, ji nebūtų

liturgijoje yra parinkusi paskutiniųjų metų sekmdienų šv. Mišioms. Tai laikas, kada i tikinčiųjų pagrindinį klausimą: kaipgi iš tikrųjų baigsis visas mūsų gyvenimas ir mūsų pasaulio istorija — nūgrimzdimu i tamsybes ar galutiniui išgelbėjimu, atsakoma dvilypia: mes turime jausti, kaip sunku yra gyventi ir nežūti, bet taip pat turime ir viltį, kad pasaulio ir visi mūsų dabartiniai rūpesčiai bus išgelbėti paties Dievo valia ir galia.

Ne pirmą kartą Lietuvos bažnyčia yra pasirodžiusi atitinkamų ankstyvosios krikščionybės bendruomenės. I tai jau anksčiau savo pokalbiuose ir raštuose yra dėmesį atkreipęs kun. Antanas Saulaitis, SJ. Bet ir mes, gyvendami laimingesnėse sąlygose negu mūsų broliai ir seserys tėvynėje, juntame tas tamsybės jėgas ir savo bejėgiškumą prieš jas: Lietuvos pagrindiniui reikalinga spaus-tuvė — mes nesugebame jos parūpinti, nes nežinome būdų (kaip minėjo kun. Pugevicius savo kalboje); Etiopijoje žmonės miršta badu — mūsų piniginės aukos jų negelbsti, nes marksistinė to krašto valdžia užsispyrusi pagalbai kliudyti; mes žinome, ką reikia daryti vargšams padėti, šviesą ir tiesą skleisti savo aplinkoje — nuovargis ir išsiblaškęs geras intencijas paverčia tuščiom. O piktybės galia auga aplink mus greičiau, negu mes įstengiamės suvokti. Minėtos

ALRKF konferencijos metu kun. Kazimierui Pugeviciui buvo įteikta 500 dolerių metinė visuomeninio premija, skiriama kun. dr. Juozo Prunskio, už jo darbą Lietuvių katalikų religinėje šalpoje. Kaip ženklą visapusiškai žmogiškai padėčiai pasaulyje jaufrumo kun. Pugevicius, tiesiog atsispaudydamas premijos teikėjų, čia pat jam dovanotą sumą pervedė „Americans for Due Process“ komitetui, nes tai vienintelis sambūris, kuris susitelkęs ginti asmenis, o taip pat ir visą išeivijos vaidmenį laisvajame pasaulyje prieš besikeičiančią Sovietų Sąjungos jėgą, siekiančią naikinti savo priešus, naikinti visus, kurie atstovauja priešiniui jos fizinei ir dvasinei hegemonijai šioj žemėj. Mes niekada nesame saugūs — pasaulio galybės nenustoja tykoti nei vieno iš mūsų, iš lauko ar iš vidaus. Iš kur sulauksime stiprybės? Gal tik iš kitų, lygiai tokių pačių žmonių kaip mes, tik aiškiau matančių ir drąsesnių, kaip kun. Alfonsas Svarinskas ir kun. Sigitas Tamkevičius bei kiti jiems panašūs Lietuvoje, arba savo pačių tarpe — kaip kun. Kazimieras Pugevicius, Gintė Damušytė, Rasa Razgaitienė, kurie nuolat mums primena, savo žodžiais ir veiksmais, kad galutinis laimėjimas dar nenusiprastas, ir verčia mus klausti: ką mes galime daryti, kad Dievo žadama ir mūsų trokštama pasauliui ateitis įvyktų?

Leono Lėto „Trakas“ (Atkelta iš 1 psl.)

Kelias
Kelias
Dulkių debesys
Isputusiu veidu
Negalia:

Paukščių apkaisti
Skurdžiai čiučėjimu
Rytmečio
Langai
Nusilpę
Ilisai
Bežade nu skauda. O toliau —

Sopla,
Skurdžiai artėjant, tuščia
Dirva

Tiso nebegyva
Suradijusio didmiesčio
Nauja diena.

Taigi nėra, kad Lėtas nejaustų gyvenimo pilkosios ar net juodosios pusės, bet jam pasaulio tąsa ir buvimas sudaro atspirties tašką ir suteikia jam galimybę viską paversti grožiu ir menu. Tai pailiustruoja kad ir trumpas eilėraštis, lyg ir Lėto gyvenimiškas ir kūrybiškas credo, „Išbendravydinklinant maršką“ (p. 125): Viena visata, / Viena esa, / Viena tąsa: / Rytmetis, rasa, / Spindint menu juostų pirštų“ (p. 125).

Trakas (ar geriau „trekas“ iš sporto žodyno, bet tada žūtų Lėto visada implikuojamos asociacijos, kaip čia su Trakais) ženklina poeto nueitą kelią ligi 1981 metų. Tai — jauno žmogaus pirmoji knyga. Poeto brandumą parodo tik disciplinuotas poetinių priemonių vartojimas ir sąmoningas poetinės tradicijos atnaujinimas. Kitaip manytume, kad *Trakas* — dvidešimtmečio knyga. Linkime laureatui Leonui Lėtui visados išlaikyti tokią jaunatvišką dvasią!

ATITAIŠYMAS

Draugo priedo 1984 m. lapkričio mėn. 10 d. laidoje po. Lituanistikos katedros vakaronės Jaunimo centre, Chicagoje, nuotrauka antras iš kairės stovintis asmuo turėjo būti Algirdas Gustaitis.

• Dail. Dalia Kolbaitė dalyvaus su savo vėliausiais kūriniais grupinėje 17 čikagiečių dailininkų piešinių parodoje „Drawing from Life“ NAB galerijoje, 331 South Peoria, Chicago, IL 60607. Paroda vyks nuo 1984 m. gruodžio mėn. 7 d. iki 1985 m. sausio mėn. 12 d. Galerijos valandos: antradieniais ir šeštadieniais 11:30-4:30. Parodos atidarymas — penktadienį, gruodžio mėn. 7 d., 6-9 v.v.

Nuotrauka Jono Tamulaičio